

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં. ૫૪૮૧ ઓફ ૨૦૧૧

સાથે

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં. ૫૪૮૨ ઓફ ૨૦૧૧

સાથે

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૧નો ૫૯૬૩ ઓફ ૨૦૧૧

સાથે

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં. ૫૯૬૪ ઓફ ૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બરિન વૈષ્ણવ

૧.	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારો ચુકાદો જોઈ શકે?	
૨.	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે કેમ?	
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અસલ નકલ જોવા માગે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ હુકમના અર્થઘટન અંગેના કાયદાના મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

રાહુલ ચતુરભાઈ વાઘાસિયા અરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧ પ્રતિવાદી (ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી એ. આર. ગુપ્તા, અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે વકીલ

શ્રી હિમાંશુ કે. પટેલ, પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે વધારાના જાહેર વકીલ

ઠાકર અને પાહવા એડવોકેટ્સ, પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ માટે એડવોકેટ્સ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બરિન વૈષ્ણવ

તારીખ: ૦૩ / ૦૨ / ૨૦૧૭

સીએવી ચુકાદો

૧. આ તમામ અરજીઓમાં એક સામાન્ય મુદ્દો સામેલ હોવાથી અને પ્રવેશ સમયે તેને એકસાથે જોડવામાં આવી હોવાથી, આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેનો નિકાલ પણ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

૨. મેસર્સ કંડલા લોજિસ્ટિક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ આ કાયદા હેઠળ નોંધાયેલી કંપની કિલચરિંગ, ફોરવર્ડિંગ અને શિપિંગ એજન્ટોના વ્યવસાયમાં છે. (ત્યારબાદ "ફરિયાદી" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) તેમના વ્યવસાય દરમિયાન, તેઓએ વાઘસિયા કંપની લિમિટેડ (ત્યારબાદ "આરોપી નં. ૧"). કામ કરવા માટે બિલ મોકલવામાં આવતા હતા. આરોપી નંબર ૧ એ બે ચેક જારી કર્યા હોવાનું કહેવાય છે, જેમાં નંબર છે. ૦૦૮૪૨૩ અને ૦૦૮૪૨૪ તારીખ ૩૧/૦૩/૨૦૧૦ અનુક્રમે Rs. ૧૭,૦૦,૦૦૦ અને Rs. ૭૫,૦૦૦ની રકમ માટે, ફરિયાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા બિલ સામે ફરિયાદીની તરફેણમાં યુનિયન બેંક ઓફ ઈન્ડિયા પર દોરવામાં આવી હતી.

૩. યુનિયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની રાજકોટ શાખા દ્વારા "આજે ખુદ્દું સંતુલન બિનઅસરકારક છે" ના સમર્થન સાથે બંને ચેકનું અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું.નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ (બી) હેઠળ ફરિયાદી દ્વારા નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી, જેનો આરોપી નં.૪ જેમણે એવો દાવો કર્યો ન હતો.

૪. બે ચેક જારી કરવામાં આવ્યા હતા જેનું અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું, તેથી ફરિયાદી દ્વારા એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ, ગાંધીધામ સમક્ષ બે અલગ-અલગ ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હતી.તેમને અનુક્રમે ૨૦૧૦ના ક્રિમિનલ કેસ નંબર ૮૮૫ અને ૨૦૧૦ના ૮૮૬ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યા હતા.

૫. આ રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદોમાં વાઘસિયા લિમિટેડ નામની કંપનીને આરોપી નંબર ૧ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી.જમનાદાસ કરશનભાઈ ઉકાની પર આરોપ નં.૨,જે ફરિયાદી અનુસાર એક નિર્દેશક હતા જેમણે ચેક પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.રાહુલ ચતુર્ભુજ વાઘસિયા અને ઘનશ્યામ ચતુર્ભુજ વાઘાસિયાને અનુક્રમે આરોપી નંબર ૩ અને ૪ તરીકે અને એક મનોજ કાચરાભાઈ વસોયાને આરોપી નંબર ૫ તરીકે ગોઠવવામાં આવ્યા હતા.

૬. ગુનાહિત ફરિયાદ નંબર ૯૯૫ માં આરોપી નંબર ૩ અને ૨૦૧૦ ના ૯૯૬ રાહુલ ચતુર્ભુજ વાઘસિયા ગુનાહિત વિવિધ અરજીઓ નંબર દાખલ કરીને આ અદાલત સમક્ષ આવ્યા છે. ૨૦૧૧ની ૫૪૮૧ અને ૨૦૧૧ની ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપ્લિકેશન નંબર ૫૪૮૨.

૭. આ જ રીતે આરોપી નંબર ૪, ઘનશ્યામ ચતુર્ભુજ વાઘસિયાએ ૨૦૧૧ની ફોજદારી વિવિધ અરજી નંબર ૫૯૬૩ અને ૫૯૬૪ દાખલ કરીને આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો છે. ૨૦૧૧ની વાત છે.

૮. આ બંને આરોપીઓએ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો છે અને વિનંતી કરી છે કે અદાલત બંને આરોપીઓ સામેની આ બે ફરિયાદોને રદ કરે કારણ કે, તેઓ કંપનીની બાબતોના પ્રભારી ન હતા અને ફરિયાદમાં કોઈ આરોપ નથી કે બંને કંપનીની બાબતો માટે જવાબદાર હતા. ૨૦૦૫ (૧) જી. એલ. એચ. ૩૭૩ માં નોંધાયેલા આ અદાલતના ચુકાદા દ્વારા જરૂરી ફરિયાદ દાખલ કરવાની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું તે હકીકત ઉપરાંત, ફરિયાદો નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૮૧ ની કલમ ૧૩૮ અને ૧૪૧ ની મૂળભૂત જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરતી ન હતી, કારણ કે, ફરિયાદ એવી ફરિયાદોમાં પૂર્વધારણાની મૂળભૂત જરૂરિયાતને

પૂર્ણ કરતી ન હતી કે જે આરોપી નં.૩ અને આરોપી નંબર ૪ કંપનીના કાર્યોના પ્રભારી અને જવાબદાર હતા.તેથી લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પ્રક્રિયા જારી કરવામાં આવી હતી, જેથી દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં મૂળભૂત ભૂલોને ધ્યાનમાં રાખીને આરોપી સામે વોરંટ આપવામાં આવ્યું ન હતું.

૯. શ્રી એ.આર.ગુપ્તા, આ તમામ અરજીઓમાં અરજદારો માટેના વિદ્વાન વકીલે મને ફરિયાદોની સામગ્રીમાંથી પસાર કર્યો છે અને દલીલ કરી છે કે:

અ).ફરિયાદમાં એકમાત્ર દાવો એ છે કે આરોપી નં.૨ ૫ લોકો કંપનીના ડિરેક્ટર છે.

બી).કોઈ ચોક્કસ દાવો કરવામાં આવ્યો નથી કે ફોજદારી વિવિધ અરજીઓના બંને અરજદારો એટલે કે આરોપી નંબર ૩ અને ૪ કંપનીના કાર્યોના પ્રભારી અને જવાબદાર હતા અને તેથી કલમ ૧૪૧ ની મૂળભૂત જરૂરિયાત સંતોષાઈ ન હતી.

સી).ફરિયાદના દાવાઓ અનુસાર પણ, ખાસ કરીને ફરિયાદના પેરા ૩ માં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે આરોપી નં.૨,આરોપી નં. ના વ્યવસાયના સંચાલન માટે નિર્દેશક અને જવાબદાર વ્યક્તિ હોવા.૧

મેસર્સ વાઘસિયા લિમિટેડે એક ચેક બહાર પાડ્યો છે.તેથી ફરિયાદોમાં કેસ મુજબ પાણ, માત્ર આરોપી નં.૨ તે નિર્દેશક હતા જેમને ગોઠવી શકાતા હતા.

ડી).બંનેએ આરોપી નં.૩ અને જ કારણ શીર્ષક મુજબ પાણ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકામાં રહે છે અને કંપનીના ડિરેક્ટર તરીકે તેમને કોઈ ચોક્કસ ભૂમિકા આપવામાં આવી નથી.અન્યથા પાણ તેઓ કંપનીની બાબતોનો હવાલો સંભાળતા ન હતા અને તેથી આરોપીઓની વિરુદ્ધ આવી ફરિયાદો પેન્ડન્સી હોવાથી ફરિયાદો રદ થવી જોઈએ.૩ અને જ નો કોઈ ફાયદો ન હતો જ્યારે સ્વીકાર્યું કે તે આરોપી નં.૨ જે ફરિયાદી અનુસાર પાણ ચેકનો હસ્તાક્ષર કરનાર હતો અને રોજિંદી બાબતો માટે જવાબદાર હતો.

આ દલીલોને ટેકો આપવા માટે, લર્નડ એડવોકેટ શ્રી એ.આર.ગુપ્તા એ સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે, કે.કે. આદુજા વિરુદ્ધ વી.કે. વોરા ના કેસમાં અને અન્ય (૨૦૦૯) ૧૦ એસસીસી ૪૮ માં અહેવાલ આપ્યો છે અને ગુનમાલા સેલ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ અનુ મહેતા અને અન્યોના કિસ્સામાં (૨૦૧૫) ૧ એસસીસી ૧૦૩ માં અહેવાલ આપ્યો છે.તેમણે સ્ટાન્ડર્ડ ચાર્ટર્ડ બેંક

વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૧૬) ૬ એસ. સી. સી. ૬૨માં નોંધાયેલા કેસમાં પણ આધાર રાખ્યો છે.

૯.૧ શ્રી નંદીસ ઠક્કર, વિદ્વાન વકીલ મેસર્સ ઠક્કર અને પાલવા વકીલો, પ્રતિવાદી નંબર ૨, મૂળ ફરિયાદી વતી વિદ્વાન વકીલો વતી હાજર થયા છે.તેમના જણાવ્યા અનુસાર આરોપી નંબર ૩ અને ૪ સામેની ફરિયાદ જાળવી શકાય તેવી હતી કારણ કે કલમ ૧૩૮ અને કલમ ૧૪૧ ના ઘટકો સંતુષ્ટ હતા.ફરિયાદના પરિચ્છેદ ૨ માં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે આરોપી નં.૨ પ આરોપી નં.૧ કંપની અને ફરિયાદમાં જણાવ્યા મુજબ, આરોપી નં.૪.ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આ નિવેદનો મૂળભૂત જરૂરિયાતને સંતોષવા માટે પૂરતા છે અને તેથી આ અદાલતે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ફરિયાદને રદ કરવી જોઈએ નહીં.

૯.૨ શ્રી નંદિસ ઠક્કરે ગુનમાલા સેલ્સ (સુપ્રા) ના કેસના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો હતો અને દલીલ કરી હતી કે આ મુદ્દો હવે હળવો થઈ ગયો છે અને માત્ર મૂળભૂત દાવો કરવામાં નિષ્ફળતા પર સુનાવણી અટકાવશે નહીં અને એકવાર સુનાવણીમાં તથ્યોની ચકાસણી થઈ જાય તે પછી જ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ શક્ય બનશે અને આરોપીની સંખ્યા વિના ટ્રેશોલ્ડ પરની ફરિયાદને દખલ અને

રદ કરવી જોઈએ નહીં.૩ અને જ ને ટ્રાયલમાંથી પસાર કરવા માટે બનાવવામાં આવે છે.

૧૦. આ રીતે કરવામાં આવેલી રજૂઆતોના આધારે, આ અદાલતે એ વાતની પ્રશંસા કરવી પડશે કે, આ રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદો, તે મૂળભૂત દાવો કરવાની કસોટીમાં ટકી રહે છે કે કેમ, જે એક આવશ્યક જરૂરિયાત છે અથવા આવા દાવો કરવો આવશ્યક હોવા છતાં, ઉચ્ચ અદાલતને સમજાવવા માટે કે પ્રક્રિયાને રદ કરવી કે નહીં તે જણાવવાની જરૂર છે.

૧૧. કોઈ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે કે. કે. આહુજા અને ગુનમાલા સેલ્સ (સુપ્રા) ના કેસમાં ચુકાદાઓ વાંચવા પડશે.

૧૧.૧ કે. કે. આહુજા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે શું અપીલકર્તા, વિસાવિસ આરોપી નંબર ૯ ના કહેવા પર દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ જાળવવા યોગ્ય હોઈ શકે છે. આરોપી નં. ૯ તેમાં કંપનીના ડેપ્યુટી જનરલ મેનેજર હતા. તેમણે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેમની સામેની ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે કારણ કે તેઓ "કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના પ્રભારી અને જવાબદાર" ન હતા. તેથી આરોપી કેવી રીતે પ્રભારી અને જવાબદાર હતો તે

અંગેના કોઈ દાવાની ગેરહાજરીમાં ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે.જો કે ફરિયાદી દ્વારા આ હકીકત પણ સ્વીકારવામાં આવી હતી, તેમ છતાં હાઈકોર્ટ સમક્ષ ફરિયાદીનો કેસ હતો કે જ્યારે પુરાવા રજૂ કરવાના બાકી હતા ત્યારે પણ, માત્ર નિવેદનની ગેરહાજરીના સ્વીકૃત સ્થિતિના આધારે, ઉચ્ચ અદાલતને ફરિયાદ રદ કરવાનું બહાનું ન આપવું જોઈએ.ઉચ્ચ અદાલતે આ આધાર પર ફરિયાદ રદ કરી હતી કે આરોપી નં.૯ તે ચેક પર હસ્તાક્ષર કરનાર ન હતો અને ચેકને મંજૂરી આપવાના નિર્ણયનો પક્ષકાર પણ ન હતો.સુપ્રીમ કોર્ટે, એસ. એમ. એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ <આઈ. ડી. ૧> નીતા ભક્ષાના કેસમાં ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૭૦ માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે ઉપરોક્ત કેસમાં સ્પષ્ટ રીતે એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર એક વ્યક્તિ કંપનીના ડિરેક્ટર છે તે કાયદાની કલમ ૧૪૧ હેઠળ તેને જવાબદાર બનાવવા માટે પૂરતું નથી. નિર્દેશકને પ્રભારી અને જવાબદાર ન ગણી શકાય.હકીકતનું સ્પષ્ટ નિવેદન આપવું પડશે કે નિર્દેશક તેના પ્રભારી અને જવાબદાર હતા. કે.કે. આદુજા (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં સુપ્રીમ કોર્ટે પરિચ્છેદ ૨૭ અને પરિચ્છેદ ૨૮માં એસ. એમ. એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ (સુપ્રા) ના ચુકાદાની ચર્ચા કર્યા પછી નીચે પ્રમાણે સ્થિતિનો સારાંશ આપ્યો હતો:

“૨૭. કાયદાની કલમ ૧૪૧ હેઠળની સ્થિતિનો સારાંશ આ રીતે આપી શકાય છે:

(i) જો આરોપી મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અથવા જોઈન્ટ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હોય, તો ફરિયાદમાં એવો દાવો કરવો જરૂરી નથી કે તે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો હવાલો સંભાળે છે અને કંપની માટે જવાબદાર છે.જો એવો દાવો કરવામાં આવે કે આરોપી સંબંધિત સમયે મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અથવા જોઈન્ટ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતો તો તે પૂરતું છે.આનું કારણ એ છે કે "ડિરેક્ટર" શબ્દનો ઉપસર્ગ "મેનેજિંગ" એ સ્પષ્ટ કરે છે કે તેઓ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના પ્રભારી હતા અને જવાબદાર છે.

((૨) કંપની વતી ચેક પર હસ્તાક્ષર કરનાર કંપનીના ડિરેક્ટર અથવા અધિકારીના કિસ્સામાં, તે ચોક્કસ દાવો કરવાની જરૂર નથી કે તે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો હવાલો સંભાળતા હતા અને કંપની માટે જવાબદાર હતા અથવા સંમતિ, મિલીભગત અથવા બેદરકારી અંગે કોઈ ચોક્કસ આરોપ મૂકવાની જરૂર નથી.કંપની વતી તેમના દ્વારા અનાદરિત ચેક પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા તે હકીકત, કલમ ૧૪૧ ની પેટા કલમ (૨) હેઠળ જવાબદારીને જન્મ આપશે.

((૩) કંપની અધિનિયમની કલમ ૨ (૨૪) માં વ્યાખ્યાયિત નિર્દેશક, સચિવ અથવા વ્યવસ્થાપક અથવા કંપની અધિનિયમની કલમ પની કલમ (ઈ) અને (એફ) માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિના કિસ્સામાં, તે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો હવાલો સંભાળતા હતા અને કંપની માટે જવાબદાર હતા તેવી ફરિયાદમાં દાવો અધિનિયમની કલમ ૧૪ (૧) હેઠળ કેસ લાવવા માટે જરૂરી છે. ફરિયાદમાં વધુ પુરાવાઓની જરૂર રહેશે નહીં, જોકે કેટલીક વિગતો ઇચ્છનીય રહેશે.આ બાબતને તે પેટા કલમ હેઠળ લાવવા માટે ફરિયાદમાં સંમતિ અને મિલીભગત અથવા બેદરકારી સંબંધિત જરૂરી દાવા કરીને પણ તેમને કલમ ૧૪૧ (૨) હેઠળ જવાબદાર બનાવી શકાય છે.

((iv) કંપનીના અન્ય અધિકારીઓને કલમ ૧૪૧ની પેટા કલમ (૧) હેઠળ જવાબદાર ઠેરવી શકાતા નથી.કંપનીના અન્ય અધિકારીઓને કલમ ૧૪૧ ની પેટા કલમ (૨) હેઠળ જ જવાબદાર બનાવી શકાય છે, ફરિયાદમાં કંપનીમાં તેમની સ્થિતિ અને ફરજો અને ચેકના મુદ્દા અને અનાદરના સંદર્ભમાં તેમની ભૂમિકા, સંમતિ, મિલીભગત અથવા બેદરકારી જાહેર કરીને.

૨૮ જો ફરિયાદમાં કલમ ૧૪ (૧) ના શબ્દોનું માત્ર પુનરાવર્તન વ્યક્તિને કાર્યવાહીનો સામનો કરવા માટે જવાબદાર બનાવવા માટે પૂરતું હોય, તો અપવાદ વિના કંપનીના દરેક અધિકારી/કર્મચારીને માત્ર એવો દાવો કરીને આરોપી તરીકે રજૂ કરી શકાય છે કે જ્યારે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે તેઓ કંપનીના સંચાલન અને વ્યવસાય માટે કંપનીના પ્રભારી હતા અને જવાબદાર હતા.આનો અર્થ એ થશે કે જો કોઈ કંપનીની ૧૦૦ શાખાઓ હોય અને એક શાખા દ્વારા જારી કરાયેલા ચેકનું અપમાન કરવામાં આવે, તો તમામ ૧૦૦ શાખાઓના અધિકારીઓને માત્ર એવો આરોપ લગાવીને આરોપી બનાવી શકાય છે કે તેઓ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના પ્રભારી છે અને જવાબદાર છે.તે વાહિયાત હશે અને આ કાયદા હેઠળ તેનો ઈશાદો નથી.

તદનુસાર સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે માત્ર કંપની વતી ચેક પર હસ્તાક્ષર કરનાર નિયામકના કિસ્સામાં ફરિયાદમાં દાવો કરવાની જરૂર નથી.જો કે, ચેક પર હસ્તાક્ષર કરનાર વ્યક્તિ સિવાયના અન્ય ડિરેક્ટરના કિસ્સામાં, ફરિયાદમાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે તેઓ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના પ્રભારી અને જવાબદાર હતા, જે કાયદાની કલમ ૧૪૧ (૧) હેઠળ કેસ લાવવા માટે જરૂરી છે.

૧૧.૨ સંબંધિત પક્ષોના બંને વિદ્વાન વકીલોએ તેમના સંબંધિત વલણને ટેકો આપવા માટે ગુનમાલા સેલ્સ (સુપ્રા) ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે.ગુનમાલા સેલ્સ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીને રદ કરવામાં ઉચ્ચ અદાલતને આ આધાર પર ન્યાયી ઠેરવવામાં આવી હતી કે ફરિયાદમાં માત્ર એક અસ્પષ્ટ દાવો હતો કે જ્યારે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે ડિરેક્ટર્સ કંપનીના વર્તન અને રોજિંદા વ્યવસાય માટે જવાબદાર અને જવાબદાર હતા.ફરિયાદમાં, જે દાખલ કરવામાં આવી હતી અને જેને હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી, ફરિયાદીના કહેવા પર અપીલને વેગ આપતા, એક દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે "તેના ડિરેક્ટર્સ તે સમયે હતા જ્યારે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો, આરોપી નંબર ૧ કંપનીના રોજિંદા વ્યવસાયના સંચાલન માટે પ્રભારી અને જવાબદાર હતા.દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, ભલે તે બાલ્ડ હોય.સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તા ફરિયાદીની રજૂઆતો અનુસાર, એકવાર આ પ્રકારનો દાવો કરવામાં આવે તે પૂરતું છે અને વ્યવહારમાં નિયામક દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકાને વિસ્તૃત કરવા માટે ફરિયાદમાં વધુ વિગતવાર વર્ણન કરવામાં આવશે નહીં.આરોપીના જણાવ્યા અનુસાર માત્ર ટાલ પડેલું નિવેદન અથવા કથન પૂરતું નથી અને ફરિયાદમાં નિર્દેશકોની ભૂમિકા તેને કેવી રીતે અને કઈ રીતે જવાબદાર બનાવે છે તે દર્શાવવું આવશ્યક છે.આ રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને સર્વોચ્ચ અદાલતે ગુનમાલાના કેસમાં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૨૮ અમે આ કિસ્સામાં એવા નિર્દેશકો સાથે ચિંતિત છીએ જેઓ ચેક પર હસ્તાક્ષર કરનારા નથી.જ્યાં સુધી ચેક પર હસ્તાક્ષર ન કરનારા અથવા મેનેજિંગ ડિરેક્ટર્સ અથવા જોઇન્ટ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર્સ ન હોય તેવા ડિરેક્ટર્સની વાત છે, ત્યાં સુધી ઉપરોક્ત કિસ્સાઓમાં લેવામાં આવેલા તારણો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એન. આઈ. એક્ટની કલમ ૧૪૧ સાથે વાંચીને કલમ ૧૩૮ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં એ સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે કે જ્યારે સંબંધિત સમયે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે ડિરેક્ટર્સ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર હતા અને જવાબદાર હતા.આ એક મૂળભૂત જરૂરિયાત છે.આવા નિર્દેશકોની કોઈ માનવામાં આવતી જવાબદારી નથી.આ દાવો મહત્વ ધરાવે છે કારણ કે તે મૂળભૂત અને આવશ્યક દાવો છે જે મેજિસ્ટ્રેટને ડિરેક્ટર સામે પ્રક્રિયા જારી કરવા માટે સમજાવે છે.તેથી જ આ અદાલતે એસ. એમ. એસ. ફાર્મા (૧) માં અવલોકન કર્યું હતું કે ફરિયાદમાં દાવાઓની જરૂરિયાતનો પ્રશ્ન એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ અને ૧૪૧માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના આધારે ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ, જે સંહિતાની કલમ ૨૦૦ થી ૨૦૪માં ઉદ્દેખિત મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓના પ્રકાશમાં વાંચવામાં આવે છે, જે મેજિસ્ટ્રેટની કાર્યવાહી માટે પૂરતો આધાર ન હોવાનું જણાય તો શ્રેશોલ્ડ પર ફરિયાદને નકારી કાઢવાની વિવેકબુદ્ધિને માન્યતા આપે છે.આમ, જો

આ મૂળભૂત દાવો ખૂટે છે તો મેજિસ્ટ્રેટ પ્રક્રિયા જારી ન કરવામાં કાયદેસર રીતે ન્યાયી છે.પરંતુ અહીં આપણે આ પ્રશ્નથી ચિંતિત છીએ કે જ્યારે ઉચ્ચ અદાલત નિર્દેશક વિરુદ્ધ આવી ફરિયાદને રદ કરવા માટે સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર કાર્યવાહી કરી રહી હોય ત્યારે તેનો અભિગમ કેવો હોવો જોઈએ.જો આ દાવો હોય, તો શું ઉચ્ચ અદાલતે અરજીને એક નિયમ તરીકે ફગાવી દેવી જોઈએ કે સુનાવણી ચાલુ રહેવી જોઈએ?શું ઉચ્ચ અદાલત અન્ય સંજોગો, જો કોઈ હોય તો, તેની તપાસ કરવાથી બાકાત છે?સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અંતર્ગત શક્તિનો ઉપયોગ કોઈ પણ અદાલતની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે અથવા અન્યથા ન્યાયના હેતુઓને સુરક્ષિત કરવા માટે કરવામાં આવે છે.શું આવા બંધનો હાઈકોર્ટની અંતર્ગત સત્તાઓ પર મૂકી શકાય?અમે એવું વિચારીએ છીએ.

૨૯ એસ. એમ. એસ. ફાર્મા (૧), નિઃશંકપણે કહે છે કે ફરિયાદમાં ખાસ ઉદ્દેશ કરવો જરૂરી છે કે જ્યારે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે નિયામક જવાબદાર અને જવાબદાર હતા.તે કહે છે કે આ એક મૂળભૂત જરૂરિયાત છે.અને આપણે પહેલેથી જ નોંધ્યું છે તેમ, આ દાવો મેજિસ્ટ્રેટને પ્રક્રિયા જારી કરવા માટે સમજાવવાના હેતુ માટે છે.જો આપણે એસ. એમ. એસ. ફાર્મા (૧) ની

સમીક્ષા કરીએ, તો આપણે જોઈએ છીએ કે કંપની અધિનિયમની વિવિધ જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી એવું જોવા મળે છે કે તે જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે કોઈ ચોક્કસ કંપનીના સંબંધમાં નિયામક મંડળને શું કરવાની સત્તા છે તે કંપનીના મેમોરેન્ડમ અને સંગઠનના લેખો અનુસાર ડિરેક્ટરને સોંપવામાં આવેલી ભૂમિકાઓ અને કાર્યો પર આધારિત છે. એવું કંઈ નથી જે સૂચવે છે કે ફક્ત કંપનીમાં ડિરેક્ટર બનીને, વ્યક્તિએ કંપની વતી ચોક્કસ કાર્યો કરવા જોઈએ. ડિરેક્ટર તરીકે તેઓ કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની બેઠકોમાં હાજરી આપી શકે છે જ્યાં સામાન્ય રીતે તેઓ નીતિ વિષયક બાબતો નક્કી કરે છે અને કંપનીના વ્યવસાયના માર્ગને માર્ગદર્શન આપે છે. એવું હોઈ શકે છે કે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ કંપનીના બોર્ડમાંથી એક કે બે ડિરેક્ટર્સની બનેલી પેટા સમિતિઓની નિમણૂક કરી શકે છે, જેમને કંપનીના આજના કાર્યો માટે જવાબદાર બનાવી શકાય છે. આ અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે આમાંથી જે બહાર આવે છે તે એ છે કે કંપનીમાં નિયામકની ભૂમિકા એ દરેક કેસમાં વિશિષ્ટ તથ્યોના આધારે હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને એવો કોઈ સાર્વત્રિક નિયમ નથી કે કંપનીના નિયામક તેની રોજિંદી બાબતોનો હવાલો સંભાળે. આમાંથી જે બહાર આવે છે તે એ છે કે એસ. એમ. એસ. ફાર્મા (૧) પરથી એવું તારણ કાઢી શકાતું નથી કે તેમાં જણાવેલી મૂળભૂત જરૂરિયાત તમામ કેસોમાં પૂરતી છે અને જ્યારે પણ આવો દાવો હોય, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે

પ્રક્રિયાને રદ કરવાની વિનંતી કરતી અરજીને ફગાવી દેવી જોઈએ.તે યાદ રાખવું જોઈએ કે ફોજદારી કેસનો મુખ્ય ભાગ તેની હકીકતો છે અને વાસ્તવિક બાબતોમાં જ્યાં સુધી તે સંપૂર્ણપણે પ્રક્રિયાગત બાબત સાથે વ્યવહાર કરતી ન હોય ત્યાં સુધી અદાલત દ્વારા અનુસરવાની કોઈ નિશ્ચિત ફોર્મ્યુલાઓ જરૂરી નથી.અમે "ઇન્ડોર મેનેજમેન્ટના સિદ્ધાંત" ની ચર્ચા કરવા માંગતા નથી, જેના પર રજૂઆતો આગળ વધારવામાં આવી છે.તે કહેવા માટે પૂરતું છે કે, જેમ ફરિયાદી કંપની અધિનિયમની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને એવું માનવા માટે હકદાર છે કે નિયામક ચેક જારી કરવા સાથે સંબંધિત છે, તેવી જ રીતે નિયામક દલીલ કરવા માટે હકદાર છે કે તે વિવિધ કારણોસર ચેક જારી કરવા સાથે સંબંધિત નથી.આ રજૂઆતો પર વિચારણા કરવાની જવાબદારી ઉચ્ચ અદાલતની છે.ઉચ્ચ અદાલત આપેલ કેસમાં ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર અને કેટલાક નિર્દોષ પુરાવા અથવા સ્પષ્ટ સંજોગો સામે આવ્યા પછી એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે કે મૂળભૂત દાવાની હાજરી હોવા છતાં અરજી મંજૂર થવાને પાત્ર છે.આ જ કારણ છે કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં, એસ. એમ. એસ. ફાર્મા (૧) નો સંદર્ભ આપ્યા પછી પણ કેસની એકંદર પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, આ અદાલતે શોધી કાઢ્યું છે કે મૂળભૂત દાવો અપૂરતો હતો, કે કંઈક વધુની જરૂર હતી અને ફરિયાદને રદ કરી દીધી છે.

૩૦. જ્યારે પ્રક્રિયાને રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે આપેલ કેસમાં, ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર, ઉચ્ચ અદાલત શોધી શકે છે કે મૂળભૂત દાવો પૂરતો છે, તે ડિરેક્ટર સામે કેસ બનાવે છે, એવું સૂચવવા માટે કંઈ નથી કે ડિરેક્ટર સામેના આરોપનો આધાર નાશ કરવામાં આવ્યો છે, જે મૂળભૂત દાવો અપૂરતો બનાવે છે અને તેની સામે ગુનો કરવામાં આવ્યો હોવાથી, તેની આગળની ભૂમિકાને સુનાવણીમાં બહાર લાવી શકાય છે.અન્ય એક કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલત મૂળભૂત દાવા છતાં ફરિયાદને રદ કરી શકે છે.તે કેટલાક નિર્દોષ પુરાવા અથવા સ્વીકાર્ય સંજોગો સામે આવી શકે છે જે તેના અભિપ્રાયમાં એવા નિષ્કર્ષ તરફ દોરી શકે છે કે ડિરેક્ટર સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ક્યારેય પ્રભારી અને જવાબદાર ન હોઈ શકે અને તેથી તેને મુક્તિ પર ઊભા રહેવું એ અદાલતી પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ હશે કારણ કે તેની સામે કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી.

૩૧. જ્યારે મૂળભૂત દાવો કરવાની પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને જારી કરવામાં આવે ત્યારે ફરિયાદ ડિરેક્ટર્સ સામે આગળ વધવી જોઈએ.પરંતુ, જો કોઈ નિયામક ઈચ્છે છે કે ફરિયાદમાં માત્ર એક અસ્પષ્ટ દાવો કરવામાં આવ્યો છે અને તે ખરેખર ચેક જારી કરવા સાથે સંબંધિત નથી તેવા

આધાર પર સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને પ્રક્રિયાને રદ કરવામાં આવે, તો તેણે હાઈકોર્ટને પ્રક્રિયાને રદ કરવા માટે સમજાવવા માટે કાં તો તેની દલીલને સાબિત કરવા માટે કેટલીક ઉત્કૃષ્ટ નિર્વિવાદ સામગ્રી અથવા સ્વીકાર્ય સંજોગો રજૂ કરવા પડશે.તેણે એવો કેસ બનાવવો જોઈએ કે તેને સુનાવણીમાં ઊભા રાખવા એ અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ હશે.તે ફરિયાદને માત્ર એ આધાર પર રદ કરી શકતો નથી કે મૂળભૂત દાવા સિવાય તેની ભૂમિકા વિશેની ફરિયાદમાં કોઈ વિગતો આપવામાં આવી નથી, કારણ કે સામાન્ય રીતે મૂળભૂત દાવા તેને સુનાવણીમાં મોકલવા માટે પૂરતા હશે અને એવી દલીલ કરી શકાય છે કે તેની આગળની ભૂમિકાને સુનાવણીમાં બહાર લાવી શકાય છે.ફરિયાદ રદ કરવી એ ગંભીર બાબત છે.માંગણી માટે ફરિયાદ રદ કરી શકાતી નથી.ફરિયાદને રદ કરવા માટે તે દર્શાવવું આવશ્યક છે કે નિર્દેશક સામે કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી.

૩૨. XXXXXXXXXXXXX

૩૩. XXXXXXXXXXXXX

૩૪. આપણે આપણા તારણોનો સારાંશ નીચે પ્રમાણે આપી શકીએ:

૩૪.૧ એકવાર એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૪૧ સાથે વાંચીને કલમ ૧૩૮ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં મૂળભૂત દાવો કરવામાં આવે છે કે જ્યારે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ડિરેક્ટર પ્રભારી અને જવાબદાર હતા, મેજિસ્ટ્રેટ આવા ડિરેક્ટર સામે પ્રક્રિયા જારી કરી શકે છે.

૩૪.૨ જો નિયામક દ્વારા આવી ફરિયાદને રદ કરવા માટે સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે, તો ઉચ્ચ અદાલત, કોઈ ચોક્કસ કેસની હકીકતોમાં, ફરિયાદને એકંદરે વાંચીને, ફરિયાદને રદ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે કારણ કે ફરિયાદમાં મૂળભૂત દાવો છે જે નિયામક સામે કેસ બનાવવા માટે પૂરતો છે.

૩૪.૩ આપેલ કેસની હકીકતોમાં, ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર, ઉચ્ચ અદાલત, મૂળભૂત દાવો હોવા છતાં, ફરિયાદમાં નિયામકની ભૂમિકા વિશે વધુ વિગતોની ગેરહાજરીને કારણે ફરિયાદને રદ કરી શકે છે.તે એવું કરી શકે છે કે કેટલાક નિર્વિવાદ, નિર્વિવાદ પુરાવા સામે આવ્યા હોય જે શંકા અથવા શંકાની બહાર છે અથવા સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર્ય સંજોગો છે જે સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે નિયામક ચેક જારી કરવા સાથે સંબંધિત ન હોઈ શકે અને તેને સુનાવણીમાં ઊભા રહેવા માટે કહેવું એ અદાલતની

પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ હશે.મૂળભૂત દાવો હોવા છતાં, તે એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે કે નિર્દેશક સામે કોઈ કેસ ન બને.દાખલા તરીકે, સંબંધિત સમયે પથારીવશ એવા ડિરેક્ટર કે જેમણે ચેક જારી કર્યાના ઘણા સમય પહેલા રાજીનામું આપ્યું હોય તેવા ડિરેક્ટરનો કેસ લો.આવા કિસ્સાઓમાં, જો ઉચ્ચ અદાલતને ખાતરી થાય કે આવા નિયામક સામે કાર્યવાહી કરવી એ માત્ર હાથ મિલાવવાની ચુકિત છે, તો ઉચ્ચ અદાલત કાર્યવાહીને રદ કરી શકે છે.તે કહેવાનું પુનરાવર્તન કરે છે કે આવા કેસને નિર્દોષ, નિર્વિવાદ પુરાવા સ્થાપિત કરવા માટે જે શંકા અથવા શંકાની બહાર છે અથવા કેટલાક સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર્ય સંજોગો હાઈકોર્ટના ધ્યાનમાં લાવવા પડશે.આવા કિસ્સાઓ બહુ ઓછા હોઈ શકે છે પરંતુ આવા કેસ હોવાની શક્યતાને નકારી શકાય નહીં.આવા પુરાવા અથવા સંજોગોની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદ રદ કરી શકાતી નથી.

૩૪.૪ સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તાઓ પર કોઈ પ્રતિબંધ મૂકી શકાતો નથી.ઉચ્ચ અદાલત હંમેશા આ સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે અને તેનો ઉપયોગ અન્ય બાબતોની સાથે અદાલતની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે સાવચેતીપૂર્વક અને ખૂબ જ સાવધાની સાથે કરવો જોઈએ.આ સંબંધમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા અનુસરવા માટે કોઈ નિશ્ચિત ફોર્મ્યુલા નથી અને આ શક્તિનો ઉપયોગ દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર

આધારિત છે.તે તબક્કે ઉચ્ચ અદાલત નાની સુનાવણી અથવા ફરતી તપાસ હાથ ધરતી નથી, પરંતુ તેને નિર્દોષ પુરાવા અથવા સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર્ય સંજોગોને ધ્યાનમાં લેવાથી કંઈપણ અટકાવતું નથી, જે તેને એવા નિષ્કર્ષ પર લઈ જઈ શકે છે કે કોઈ ચોક્કસ નિયામક માટે કોઈ સુનાવણીની જરૂર નથી. ”

૧૧.૩ તેથી ગુનમાલાના કેસમાં કબૂલાતપૂર્વક ફરિયાદમાં મૂળભૂત દાવો હતો કે ડિરેક્ટર્સ રોજિંદા વ્યવસાયના સંચાલન માટે પ્રભારી અને જવાબદાર હતા.આ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ફરિયાદમાં એવો ઉદ્દેશ કરવો જરૂરી છે કે જે નિયામક, અન્યથા ચેક પર હસ્તાક્ષર કરનાર ન હતા, તે રોજિંદા કામકાજના સંચાલન માટે જવાબદાર અને જવાબદાર હતા.આ એક મૂળભૂત જરૂરિયાત હતી.ડિરેક્ટર્સની કોઈ માનવામાં આવતી જવાબદારી નથી.સુપ્રીમ કોર્ટે ખાસ કરીને પેરા ૨૮માં અવલોકન કર્યું હતું કે જો ફરિયાદમાં આ મૂળભૂત દાવો ખૂટે છે તો મેજિસ્ટ્રેટ પ્રક્રિયા જારી ન કરવામાં કાયદેસર રીતે ન્યાયી છે.આ સંદર્ભમાં જ સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલત પર કોઈ બંધન હોઈ શકે નહીં.

૧૨. કેસની હકીકતોના તારણોને વાંચીને એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સુપ્રીમ કોર્ટે જે કહ્યું છે તે એ છે કે જ્યારે આ પ્રકારનો મૂળભૂત દાવો કરવામાં આવે છે, ત્યારે ડિરેક્ટર, જે ફરિયાદને રદ કરવા માટે હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કરે છે, તેણે પોતાની દલીલોને સાબિત કરવા માટે કેટલીક ઉત્કૃષ્ટ નિર્વિવાદ સામગ્રી બતાવવી અથવા રજૂ કરવી પડે છે.તે માત્ર એ આધાર પર ફરિયાદને રદ કરી શકતો નથી કે મૂળભૂત દાવા સિવાય કોઈ વિગતો આપવામાં આવી નથી.(ભાર મૂકવામાં આવે છે).

૧૨.૧ આ સંદર્ભમાં સુપ્રીમ કોર્ટે તારણ કાઢ્યું હતું કે એકવાર મૂળભૂત દાવો કરવામાં આવે તો મેજિસ્ટ્રેટ પ્રક્રિયા જારી કરી શકે છે.જો નિયામક દ્વારા આવી ફરિયાદને રદ કરવા માટે સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, તો ઉચ્ચ અદાલત, કેસની હકીકતોમાં, ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર, ફરિયાદને રદ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે કારણ કે ફરિયાદમાં મૂળભૂત દાવો છે જે નિયામક સામે કેસ બનાવવા માટે પૂરતો છે.

(ભારપૂર્વક)

૧૩. તેથી ગુનમાલાના કેસમાં નિર્ણય વાંચીને, તે સ્પષ્ટ છે કે કાયદાની કલમ ૧૪૧ (૧) ની કસોટીનો સામનો કરવા માટે ફરિયાદમાં મૂળભૂત દાવો કરવો પડશે. આગળનો એકમાત્ર મુદ્દો જે સર્વોચ્ચ અદાલતે વિસ્તૃત કર્યો હતો તે એ

હતો કે એકવાર આ પ્રકારનો મૂળભૂત દાવો કરવામાં આવ્યો પછી, નિયામક કેવી રીતે જવાબદાર હતા તે અંગે વધુ વિસ્તરણ કરવાની જરૂર નથી અને ઉચ્ચ અદાલતે માત્ર એ આધાર પર ફરિયાદમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં કે મૂળભૂત દાવો કરવામાં આવ્યા પછી વધુ વિસ્તરણ કરવામાં આવ્યું ન હતું.ગુનમાલાના કેસમાં આ એકમાત્ર પ્રસ્થાન છે અને "મૂળભૂત ધારણા" સિદ્ધાંતને હળવો કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૪. સ્ટાન્ડર્ડ ચાર્ટર્ડ બેંક (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં પણ એવું અવલોકન કરવું યોગ્ય રહેશે કે સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે ગુનમાલાના કેસમાં કોર્ટ એવા ડિરેક્ટરો સાથે સંબંધિત છે જેમણે ચેક જારી કર્યા હતા."આ સત્તા, જેમ આપણે જોઈએ છીએ, તેને યોગ્ય રીતે સમજવી પડશે. "

"૨૬ ગુનમાલા સેલ્સ (પી) લિમિટેડમાં, કોર્ટ ચેક જારી કરનારા નિર્દેશકો સાથે સંબંધિત હતી.આ સત્તા, જેમ આપણે જોઈએ છીએ, તેને યોગ્ય રીતે સમજવી પડશે.બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે S.M.S.Pharma I ૨ અને અગાઉના અન્ય નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે:[ગુનમાલા સ્લેઝ (પી) લિમિટેડ. કેસ, એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૧૨૪૧૨૫, પેરા ૩૦૩૧]

૩૦. જ્યારે પ્રક્રિયાને રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે આપેલ કેસમાં, ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર, ઉચ્ચ અદાલત શોધી શકે છે કે મૂળભૂત દાવો પૂરતો છે, તે ડિરેક્ટર સામે કેસ બનાવે છે, એવું સૂચવવા માટે કંઈ નથી કે ડિરેક્ટર સામેના આરોપનો આધાર નાશ કરવામાં આવ્યો છે, જે મૂળભૂત દાવો અપૂરતો બનાવે છે અને તેની સામે ગુનો કરવામાં આવ્યો હોવાથી, તેની આગળની ભૂમિકાને સુનાવણીમાં બહાર લાવી શકાય છે.અન્ય એક કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલત મૂળભૂત દાવા છતાં ફરિયાદને રદ કરી શકે છે.તે કેટલાક નિર્દોષ પુરાવા અથવા સ્વીકાર્ય સંજોગો સામે આવી શકે છે, જે તેના અભિપ્રાયમાં એવા નિષ્કર્ષ તરફ દોરી શકે છે કે ડિરેક્ટર સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ક્યારેય પ્રભારી અને જવાબદાર ન હોઈ શકે અને તેથી તેને મુક્તિ મળે પરંતુ ઊભા રહેવું એ અદાલતી પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ હશે કારણ કે તેની સામે કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી.

૩૧ જ્યારે મૂળભૂત દાવો કરવાની પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને જારી કરવામાં આવે ત્યારે ફરિયાદ ડિરેક્ટર્સ સામે આગળ વધવી જોઈએ.પરંતુ, જો કોઈ નિયામક ઈચ્છે છે કે ફરિયાદમાં માત્ર એક

અસ્પષ્ટ દાવો કરવામાં આવ્યો છે અને તે ખરેખર ચેક જારી કરવા સાથે સંબંધિત નથી તેવા આધાર પર સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને પ્રક્રિયાને રદ કરવામાં આવે, તો તેણે હાઈકોર્ટને પ્રક્રિયાને રદ કરવા માટે સમજાવવા માટે કાં તો તેની દલીલને સાબિત કરવા માટે કેટલીક ઉત્કૃષ્ટ નિર્વિવાદ સામગ્રી અથવા સ્વીકાર્ય સંજોગો રજૂ કરવા પડશે.તેણે એવો કેસ બનાવવો જોઈએ કે તેને સુનાવણીમાં ઊભા રાખવા એ અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ હશે.તે માત્ર એ આધાર પર ફરિયાદને રદ કરી શકતો નથી કે મૂળભૂત દાવા સિવાય તેની ભૂમિકા વિશેની ફરિયાદમાં કોઈ વિગતો આપવામાં આવી નથી, કારણ કે સામાન્ય રીતે મૂળભૂત દાવા તેને સુનાવણીમાં મોકલવા માટે પૂરતા હશે અને એવી દલીલ કરી શકાય છે કે તેની આગળની ભૂમિકાને સુનાવણીમાં બહાર લાવી શકાય છે.ફરિયાદ રદ કરવી એ ગંભીર બાબત છે.માંગણી માટે ફરિયાદ રદ કરી શકાતી નથી.ફરિયાદને રદ કરવા માટે તે દર્શાવવું આવશ્યક છે કે નિર્દેશક સામે કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી.” [ભાર મૂકવામાં આવે છે]

સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે ફરિયાદમાં ચોક્કસ દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે નિર્દેશકો રોજિંદા વ્યવસ્થાપનના પ્રભારી હતા, તેથી ફરિયાદને રદ કરી શકાતી ન હતી.

૧૫. તેથી K.K.Ahuja; ગુનમાલા સેલ્સ અને સ્ટાન્ડર્ડ ચાર્ટર્ડ (સુપ્રા) નામના ત્રણ ચુકાદાઓ વાંચીને એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જે ડિરેક્ટરે ચેક પર સહી કરી નથી, તેના વિઝાનો મૂળભૂત દાવો એ છે કે આવા ડિરેક્ટર મેનેજમેન્ટના રોજિંદા વર્તન માટે જવાબદાર અને જવાબદાર છે.તે મૂળભૂત જરૂરિયાત છે.ગુનમાલા સેલ્સ તે જરૂરિયાતને ઓછી કરતું નથી જેમ કે શ્રી નંદીશ ઠક્કર દ્વારા પ્રચાર કરવામાં આવ્યો છે.તેનાથી વિપરીત હું શ્રી ગુમાની રજૂઆત સાથે સંમત છું કે તે કે. કે. આહુજા (સુપ્રા) અને એસ. એમ. એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ (સુપ્રા) માં લેવામાં આવેલા વલણને પુનરાવર્તિત કરે છે.અન્યથા પણ ગુનમાલા સેલ્સ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં તથ્યો પર ફરિયાદોમાં મૂળભૂત દાવો હતો જે વર્તમાન કેસમાં અદાલત સમક્ષની ફરિયાદોમાં પણ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૬. ફરિયાદના નિવેદનોને હવે કાનૂની સ્થિતિના સંદર્ભમાં વાંચવાની જરૂર છે.

“૧. તે મેસર્સ કંડલા લોજિસ્ટિક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, એક ખાનગી મર્યાદિત કંપની છે, જે ભારતીય કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ

નોંધાયેલી છે અને તેની ઓફિસ ૧૦૫ સ્કવેર એપાર્ટમેન્ટ, પ્લોટ નંબર ૩૧૩, વોર્ડ ૧૨, એલ. આઈ. સી., ગાંધીધામ નજીક છે, જે કિલચરિંગ, ફોરવર્ડિંગ અને શિપિંગ એજન્ટનો વ્યવસાય કરે છે. હાલની ફરિયાદ તેના એક નિર્દેશક શ્રી રવિ ઠાકરે એસ/ઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી રહી છે. શ્રી દિનેશ ઠાકરે.

૨. તે આરોપી નંબર ૧ એક મર્યાદિત કંપની છે, જે ભારતીય કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલી છે અને આરોપી નંબર ૨ થી ૫ આરોપી નંબર ૧ ના ડિરેક્ટર છે. આરોપીઓએ કંડલા બંદર અને મુંદ્રા બંદરથી તેમના માલની કિલચરિંગ અને ફોરવર્ડિંગ માટે ગાંધીધામ ખાતે ફરિયાદીનો સંપર્ક કર્યો છે, જેના માટે ફરિયાદી સંમત થયા હતા અને તેમના માલની કિલચરિંગ અને ફોરવર્ડિંગનું કામ પૂર્ણ કર્યું હતું. ફરિયાદીએ આરોપીઓને તેમના માલના કિલચરિંગ અને ફોરવર્ડિંગ ચાર્જ વગેરે માટે બિલ મોકલ્યા છે. જેમ કે આરોપી અને ફરિયાદી એકબીજા સાથે વ્યવસાયિક સંપર્કો ધરાવે છે.

૩. આરોપી નંબર ૨, આરોપી નંબર ૧ એમ/એસ. વાઘસિયા લિમિટેડના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ડિરેક્ટર અને જવાબદાર વ્યક્તિ હોવાને કારણે, યુનિયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, રાજકોટ પર ઉપાડેલી

Rs.૭૫,૦૦૦/(રૂપિયા ૭૫ હજાર) ની રકમ માટે, ઉપરોક્ત જવાબદારી નિભાવવા માટે અમારા ગ્રાહકોની તરફેણમાં, તારીખ ૩૧/૦૩/૨૦૧૦ ૦૦૯૪૨૪ ધરાવતો ચેક જારી કર્યો છે.

૪. ફરિયાદકર્તાએ કોટક મહિન્દ્રા બેંક, ગાંધીધામ શાખામાં તેમનું ખાતું જાળવી રાખ્યું છે અને ઉપરોક્ત ચેક એ/સી/પેચી છે, અમારા ગ્રાહકોએ તે રજૂ કર્યો અને તે રકમની વસૂલાત, રોકડકરણ અને વસૂલાત માટે કોટક મહિન્દ્રા બેંક, ગાંધીધામને સોંપી દીધી જે કિલચરિંગ હાઉસ દ્વારા ડ્રાઉઇ બેંકને મોકલવામાં આવી હતી.

૫. તે યુનિયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, રાજકોટ શાખાએ તેમના ૨૮/૦૯/૨૦૧૦ ના મેમો દ્વારા "આજની પ્રારંભિક બેલેન્સ અપૂરતી છે" ના સમર્થન સાથે ઉપરોક્ત ચેકનું અપમાન કર્યું છે.અમારા ગ્રાહકોને યુનિયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, રાજકોટ શાખાના મેમોરેન્ડમ, તારીખ ૨૮/૦૯/૨૦૧૦ દ્વારા અવેતન તરીકે ઉપરોક્ત ચેકના ઉછાળા/પરત ફરવાની સૂચના મળી હતી.

૬. કે ફરિયાદીને ઉછાળા અંગે સૂચના મળી હતી.તેમની બેંક દ્વારા અવેતન તરીકે ચેક પરત કરવો. કોટક મહિન્દ્રા બેંક, ગાંધીધામ શાખાએ

૨૮/૦૯/૨૦૧૦ પર અને ફરિયાદીએ ૧૩/૧૦/૨૦૧૦ U/s તારીખની નોટિસ જારી કરી.૧૩૮(બી) નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ના, જેમ કે તેમના વકીલ દ્વારા આરોપીઓને તેમની ઓફિસ અને સંબંધિત રહેઠાણો પર તેમના વકીલ દ્વારા સુધારવામાં આવ્યો હતો અને તે રજિસ્ટર્ડ A.D.Post દ્વારા પોસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો અને આરોપી પાસેથી <ID ૨,૦૦૦/(રૂપિયા ૭૫ હજાર) ની માંગ કરી હતી અને નોટિસ મળ્યાના ૧૫ દિવસની અંદર ચુકવણી કરવા માટે તેમને બોલાવ્યા હતા.

૭. ઉપરોક્ત નોટિસનો દાવો ન કરનાર આરોપી નંબર ૪ સિવાયના તમામ આરોપીઓએ ઇનકાર કર્યો હતો.જોકે આરોપી નંબર ૨ ને તેના નિવાસસ્થાને મોકલવામાં આવેલી નોટિસ તેને આપવામાં આવી હતી.તમામ આરોપીઓ ઉપર ઉલ્લેખિત ચેકની રકમની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા.

૮. આરોપીઓએ ફરિયાદીની ચુકવણી કરવા માટે તેમની જવાબદારી નિભાવવા માટે ફરિયાદીની તરફેણમાં ચેક જારી કર્યા હતા અને તેમના બેન્કર દ્વારા "આજની પ્રારંભિક બાકી રકમ અપૂરતી છે" ના સમર્થન સાથે તે બાઉન્સ/પરત કરવામાં આવ્યા હતા.આરોપી નોટિસ મળ્યાના ૧૫

દિવસની અંદર ૧૩.૧૦.૨૦૧૦ ની નોટિસની અવગણના કરીને ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે. જેમ કે આરોપીઓએ ચુ/એસ દંડનીય ગુનો કર્યો છે. ૧૩૮ અત્યાર સુધી સુધારેલા નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ.

૯. તે આરોપીઓએ ગાંધીધામ ખાતે ફરિયાદીને ચેક આપ્યો છે, તે જ ગાંધીધામ ખાતે બેંકમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને આરોપીએ ગાંધીધામ ખાતે ચુકવણી કરવાની હતી. આ રીતે આ અપરાધ ગાંધીધામ ખાતે કરવામાં આવે છે. તેથી માનનીય અદાલત પાસે ફરિયાદની સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે. ”

૧૭. સ્વીકાર્ય છે કે એકમાત્ર દાવો એ છે કે આરોપી નંબર ૨ થી ૫ (આરોપી નંબર ૩ અને ૪ આ અદાલત સમક્ષ ફરિયાદને રદ કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે) આરોપી નંબર ૧ કંપનીના ડિરેક્ટર છે. આરોપી નંબર ૨, આરોપી નંબર ૧ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ડિરેક્ટર અને જવાબદાર વ્યક્તિ હોવાને કારણે ચેક જારી કર્યો છે. તેથી, ફરિયાદના સંસ્કરણ મુજબ પણ તે આરોપી નંબર ૨ છે જેણે ચેક જારી કર્યો છે અને તે વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર છે. આરોપી નંબર ૩ અને ૪ તરીકે અરજદારો કંપનીના રોજિંદા વ્યવસ્થાપન માટે કેવી રીતે જવાબદાર અને જવાબદાર છે તે અંગે જણાવવામાં આવ્યું નથી. આ દાવાને જવા દો કે તેઓ ડિરેક્ટર છે તે કહેવા સિવાય બીજું કંઈ નથી. સ્પષ્ટપણે

તેથી નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૪૧ (૧) નું કોઈ પાલન નથી. કેસની હકીકતોમાં, તેથી હું ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ આ અદાલતમાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનું યોગ્ય માનું છું. ૨૦૧૦ની કલમ ૯૯૫ અને ૨૦૧૦ની કલમ ૯૯૬, જે એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, ગાંધીધામ સમક્ષ આરોપી નંબર ૩ અને ૪ સામે પેન્ડિંગ છે, તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે.

૧૮. ક્રિમિનલ વિવિધ એપ્લિકેશન્સ નંબર ૫૪૮૧/૨૦૧૧, ૫૪૮૨/૨૦૧૧, ૫૯૬૩/૨૦૧૧ અને ૫૯૬૪/૨૦૧૧ ને તે મુજબ મંજૂરી છે. નિયમ નિરપેક્ષ બન્યો.

(બરિન વૈષ્ણવ, જે.)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા

ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.